

KEHITYSVAMMAISTEN TUKILIITTO RY

toiminnanjohtaja Risto Burman
risto.burman@kvtil.fi
Puh. 0207 718 201

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Neuvotteleva virkamies Sanna Pekkarinen
kirjaamo@stm.fi
sanna.pekkarinen@stm.fi

Viite Lausuntopyyntönne 29.9.2015, STM045:00/2015

LAUSUNTO ELÄKKEENSAAJAN JA YLEISEN ASUMISTUEN SÄÄNNÖSTEN KUMOAMISESTA JA MUUTTAMISESTA

LAUSUNTO

1. Vastustamme eläkkeensaajan asumistukea koskevan lain ja yleistä asumistukea koskevan lain yhdistämistä.
2. Mikäli säännökset kuitenkin yhdistetään, vaadimme, että eläkkeensaajien positiivista erityiskohtelua edellyttävä yhdenvertaisuuden toteutuminen turvataan yleistä asumistukea koskevaan lakiin otettavilla erityissäännöksillä.
3. Tehtävät muutokset on toteutettava niin, että muutokset eivät vaaranna kehitysvammaisten ihmisten toimeentuloa.

PERUSTELUT

Esityksen negatiiviset vaikutukset

Esitys on ongelmallinen perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta, koska esitetyt muutokset heikentäisivät olennaisella tavalla jo nykyisin hyvin pienten tulojen varassa koko aikuisikänsä elävien kehitysvammaisten henkilöiden toimeentuloa ja hyvinvointia. Esityksen vuoksi kehitysvammaisten henkilöiden perustuslain 19 pykälän mukainen oikeus välttämättömään toimeentulon turvaan ja ihmisarvoiseen elämään on vakavasti uhattuna.

Kehitysvammaisten henkilöiden työllistyminen on edelleen erittäin vaikeaa ja toisille jopa mahdotonta. Siksi eläkkeensaajan asumistuki muodostaa tärkeän osan kehitysvammaisten henkilöiden

toimeentulosta. Sen leikkaaminen yhdessä muiden hallituksen esittämien leikkausten kanssa johtaa kehitysvammaisten ihmisten entistä syvempään köyhyyteen ja syrjäytymiseen.

Toteutuvatko kustannussäästöt?

Eläkkeensaajan asumistuki on hyvin kohdennettu ja kustannustehokas tuen muoto. Nyt esitetyt leikkaukset kohdistuvat kaikkein köyhimpään ihmisryhmään ja ne näkyvät suoraan kasvuna kuntien toimeentulotukimenoissa. Toimeentulotuki on viimesijaisena ja väliaikaiseksi tarkoitettuna toimeentuloturvan muotona asiakkaan kannalta väärä sekä yhteiskunnalle suurten hallinnollisten kulujen vuoksi kallis tukimuoto. Epäilemme, että esitys ei johda todellisiin kustannussäästöihin.

Huomioon otettavat asumismenot

Esitämme, että jatkossakin vammaisten henkilöiden toimeentulon turvaamiseksi eläkkeensaajan asumismenoista otettaisiin huomioon 85 prosenttia eikä 80 prosenttia kuten yleisessä asumistuessa.

Mikäli asumistukia koskevat lait yhdistetään, esitämme enimmäisasumismenoja koskevan 11 pykälän laajentamista siten, että hyväksyttävien enimmäismenojen määrää korottavana tekijänä pitää ottaa huomioon valinnan mahdollisuuden puute asunnon hankinnassa vamman aiheuttaman palvelutarpeen vuoksi. Sen lisäksi tulee ottaa huomioon erityinen lisätilan tarve esimerkiksi tarvittavien apuvälineiden, henkilön avustamisen, huolenpidon ja hoidon vuoksi taikka henkilön aistiyliherkkyyden tai haastavan käyttäytymisen vuoksi.

Vaikka kehitysvammaisia henkilöitä ei voida käsitellä yhtenä ryhmänä, kaikkia yhdistää se, että he tarvitsevat apua ja tukea asumisessaan. Myös asunnon ja lähiympäristön esteettömyydestä ja turvallisuudesta huolehtiminen edellyttävät erityisratkaisuja. Kehitysvammaisille henkilöille on perinteisesti järjestetty ryhmämuotoista asumista, jossa asunto ja palvelut on kytketty toisiinsa. Koska sopivista asunnoista, joihin on mahdollisuus saada tarvittavat palvelut, on suuri pula, kehitysvammaisen henkilön mahdollisuus itse vaikuttaa asuinpaikkaan, vuokran määrään ja muihin asumiskustannuksiin on olematon. Palvelutalojen tavallisia asuntoja korkeammat rakennus- ja ylläpitokustannukset siirtyvät suoraan korkeina vuokrina asukkaiden maksettavaksi. Tämä on ehdottomasti huomioitava enimmäiskustannuksia laskettaessa.

Asumistuen määrä, leikkaukset ja suojaosuus

Esityksen mukaan eläkkeensaajien siirtäminen yleisen asumistuen piiriin pienentäisi asumistukea noin 70 prosentilla tuen saajista. Noin 3 prosenttia menettäisi asumistuen kokonaan.

Eläkkeensaajan asumistuki on tarkoitettu kaikkein pienipituloisille eläkeläisille. Siksi tämäkin leikkaus kohdistuu jo ennestään kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin valmiiksi köyhiin ja sen vuoksi erityisen syrjäytymisuhan alla oleviin henkilöihin. Kyseessä on koko elämän mittainen, ei vain tiettyyn ajanjaksoon tai tilanteeseen liittyvä köyhyys.

Siksi pienikin tulotason alennus vaikuttaa ratkaisevasti henkilön elämään.

Luonnosesityksessä ehdotetaan heikennysten kohtuullistamiseksi 60 euron suojaosuutta eläkkeensaajan asumistukea saanutta henkilöä kohti. Suojaosuuden tarkoituksena olisi varmistaa, että eläkkeensaajan asumistuen taso voisi lainmuutoksen vuoksi pienentyä korkeintaan 60 eurolla. Asumistuen määrän alentaminen olisi erityisesti takuueläkettä saaville suojaosuudesta huolimatta kohtuuton, kun alennus suhteutetaan henkilöiden tuloihin ja otetaan huomioon hallituksen esittämät muut tuloleikkaukset ja kustannusten korotukset.

Asumistuen leikkaus tekisi tyhjäksi ehdotetun takuueläkkeen korotuksen, jota ei varmasti olla kevein perustein ehdottamassa. Koska suojaosuus on henkilökohtainen, asumistuen vähennykset kohdistuisivat kaikkein eniten yksin asuviin henkilöihin, joita suurin osa eläkkeensaajista on.

Suojaosuuden maksaminen lakkaisi esityksen mukaan muun muassa silloin, jos asumistuen saajan ruokakunnan koko muuttuu tai asunto vaihtuu. Tämä estää asumistuen saajan yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja liikkumisvapauden toteutumisen sekä vaikeuttaa perheen perustamista.

Vuokrasopimus ja erikseen erotettava tila

Esityksessä tuen saamisen edellytykseksi on asetettu, että asunnon tai sen erikseen erotettavissa olevan osan hallinta perustuu vuokrasopimukseen.

Vaikka kannatamme asunnon ja palveluiden erottamista Kehas-ohjelman linjausten mukaisesti, näemme uhkana erityisesti kehitysvammaisille henkilöille sen, että tuen saaminen kytketään vuokrasopimuksen olemassaoloon. Kaikilla kehitysvammaisilla henkilöillä ei vielä ole vuokrasopimuksia eikä kaikilla edes selkeästi erotettavissa olevaa omaa tilaa. Asumistukea pitää voida saada myös silloin, kun henkilö haluaa asua esim. taideharrastuksensa vuoksi yhteisössä, jossa kaikilla ei ole omia huoneita.

Takautuva hakuaika

Eläkkeensaajan asumistukea on maksettu kuuden kalenterikuukauden ajalta ennen asumistuen tai sen korotuksen hakemista ja erityisestä syystä pidemmältäkin ajalta. Yleinen asumistuki myönnetään takautuvasti enintään hakemista edeltävältä kuukaudelta.

Koska kehitysvammaiset henkilöt tarvitsevat apua hakemuksen tekemisessä ja koska he eivät välttämättä edes ymmärrä olevansa oikeutettuja asumistukeen, liian lyhyt takautuva maksuaika aiheuttaa turhia oikeudenmenetyksiä. Siksi esitämme, että kuuden kuukauden takautuva maksuaika ja erityisestä syystä pidempikin maksuaika säilytetään.

Siirtymäaika

Eläkkeensaajan asumistuen maksamista jatkettaisiin esityksen mukaan kuuden kuukauden pituiseen siirtymäajan. Esityksen mukaan siirtymäaika antaisi eläkkeensaajan asumistuen saajalle riittävästi aikaa sopeutua asumistuen alenemiseen. Valitettavasti kehitysvammaisilla

henkilöillä ei ole mahdollisuuksia sopeuttaa jo ennestään riittämättömiä tuloja tai muuttaa edullisempaan asuntoon. Työllistymismahdollisuudetkin ovat olemattomat. Hyöty siirtymäajasta olisi siksi vain väliaikainen.

Kansaneläkelaitoksen hyväksymä puhevallan käyttäjä

Esityksen mukaan vain Kansaneläkelaitoksen hyväksymä hakijan lähiomainen tai muu henkilö voi käyttää puhevaltaa hakijan puolesta asumistukea koskevassa asiassa.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus lähtee siitä, että henkilön itse määrittelee, missä asioissa ja kuka häntä auttaa. Myös sosiaalihuollon asiakaslain lähtökohtana ovat henkilön omat toiveet, tarpeet ja mielipide. Oman puhevallan käyttäminen ei voi edellyttää Kansaneläkelaitoksen hyväksymistä.

Lopuksi

Kehitysvammaisten henkilöiden oma kansalaisjärjestö Me itse ry on todennut leikkauksista näin: ”Me kehitysvammaiset ihmiset haluaisimme auttaa Suomen nousuun, mutta emme pysty siihen. Köyhyytemme takia emme kykene säästämään. Toivomme, että löydätte säästöratkaisut muilla keinoin kuin leikkaamalla vähäisiä tukiamme.” Näihin sanoihin haluamme yhtyä.

Tampereella 14.10.2015

KEHITYSVAMMAISTEN TUKILIITTO RY

Rauno Rantaniemi
puheenjohtaja

Risto Burman
toiminnanjohtaja

Lisätiedot

johtava lakimies Sirkka Sivula
sirkka.sivula@kvtl.fi
Puh. 0207 718 311